

Васил Попович

Един епизод от Мехадия

Тебе казвам дъщи,
усещай се, снахо.

Българска народна пословица

I

Това беше през лятото на 1870 година. Както всяка година, тъй и това лято в Херкулес-Бад (Мехадия) имаше голямо стечение народ от всякъде: от Немско, от Сърбия, от България, а особито от Румъния. Всичките грамадни хотели бяха препълнени с посетители. Едни от тия посетители бяха наистина болни, под строга докторска диета; други полуболни, сиреч нито болни, нито здрави; трети прездрави и пречитави, увлечени, може би, от общия порой на празните любители за всякакви летни разходки по баните и минералните води. Измежду последните имаше и такива, които не съвпадаха нито в една от горните три категории, дошли най-много из Влашко, Бог знае по какви своеобразни капризи, нито да се церят, нито поне да се ползват от чистия въздух на привлекателната романтическа местност, а може би просто защото им било дотегнало да се излежават без работа в мошиите си. Подобните се влачеха насам-нататък като полусънни, прозяваха се продължително, гласно и зяпаха безцелно пред всяка достойна за забавление маловажна или незаслужаваща никакво внимание вещь, било то хотел или просто орнамент, статуйка на зданията, барелеф, капител, корниз, било продавница с разни практически или разкошни предмети, на някое грамадно дърво, къшк, цвете, билка, мостче, камък, скала, пещерка, стълбичка, пътечка, която води към някой планински връх, и т.н.

Или пък временното мехадийско население растеше прогресивно, пълнееше; местността ставаше по-чувствителна, скъпотията по-неизносна: фиорините хвърчаха в множество, но при все това никои не можеше да се похвали с някое особно удобство и със задоволяването си. Тъй или инак, къде половината на юния Херкулес-Бад представляше вече едно общество от временни жители, съставено от разни народности, от различен пол, различни звания, нрави и характер. От утрото до вечерта всичко се движеше и се суетеше: едни бързаха да киснат в подземните горещи вани; други се разхождаха, пръснати по горите и върховете на планините; трети са забавляваха в ресторантите и кафенетата; четвърти посещаваха модните магазини или пък се движеха назад-напред по обширната, чиста и гладка площад. Имаше и такива господа джентелмени, на които ремеслото беше карточната или азартната игра (комарът); заврени в стаята на някое кафене, тий старателно премятаха картите и великодушно обираха един другото.

Изобщо до солидното, важното и сериозното седеше или крачеше недъгавото, смешното и лекомисленото, а до него най-често лицемерно-то и изкуственото, подправеното и лъжливото, до което редом почиваше или се клатеше комичното, а още по-често – отвратителното.

Тук човек виждаше някой принц или важна личност да се разхожда също така важно, като че под ръка със собствената си горда аристократическа мина, там генерал, офицерин, катан (войник) или някой обикновен смъртний – търговец, чиновник, прост писец, музикант, по-нататък някой сибарит или сибаритка и т.н., след която се влечеше някой стар ловелас или кьопав дъртел; още по-нататък някоя кокона с кокончетата си или дудука с дудучките си, натруфени, размазани, размирисани, укичени с разни скъпи дрипи, със скъпоценни камъни и с други разни лъжи-очи украшения: всичко това се движеше, едни съсредоточени в само себе си, други равнодушно, трети с изглед, като че миришаха въздуха, четвърти с пълна апатия в лицето си, пети с едно особно изражение, неприлично нито на екстаз, нито на пасивност, най-сетне имаше и такива, на които в очите и в гласа съглеждаше се и се чуваше една дълбока, ако не презрителна ирония. С една дума всеки беше знаменит по своему, според физическото си състояние и нравственото си настроение.

II

Него ден, към който се отнася и настоящият разказ, мнозина седяха под навеса (издаденият покрив) на един ресторант, пиеха обикновеното си утринно вайс-кафе (кафе с мляко) и се разговаряха помежду си. Часът беше станал десет. Слънцето стоеше високо над Мехадия; юнската жега почеваше; въздухът беше топъл, приятен и тих; природата дремеше. Приятната зеленина, с която се бяха постлали гигантските хълмове, сенчестите дървета под тях привличаха погледите на публиката и я канеха, мамеха при себе си. До обед оставаше още два часа. След утрешната баня обикновено всеки трябваше да иде да се поразтъпче един два часа, едно за да извърши предписанието на докторите, друго за да се налага с девствения чист въздух и да си възбуди апетита, по български ищаха за ядене. Но тоя път мнозина се бяха сговорили да се изкачат на върха на един от близките високи мехадийски върхове, за да погледат оттам на величествената, великолепна и живописна околност. Бяха се накарвали вече, когато отдалеч се зададоха едни покрити кола с два коня, също като ония, в които се довозват, или отвозват пътниците от Оршова за Херкулес-Бад и обратно от Мехадия за в Оршова. Разумява се, в едно такова затънтено място сред Карпатските планини, сред едно подобно общество, гдето всеки ще-неще трябва да търси минутни развлечения, естествено беше всяк да се интересува с новоприбивающите: кой е, какъв е родом, отгде ли е, не носи ли някоя по-прясна новина. И множеството се спря и срукна да зърне на пристигающите.

Колата караше един млад и силен влах. Той шибаше конете и, не знам защо, все се къндулкаше ту на дясно, ту на ляво, също като човек, който си допуснал да си направи кефа повечко, отколкото може да допусне умереността и здравият разсъдък, или по-добре да речем в ущерб на хорската присъда. Или как той биеше конете безжалостно, подсвирваше им, нунукаше им, нещо бърбореше и викаше сърдито през зъби, от което животните повечето препускаха, отколкото крачаха обикновено.

Страшният трясък от колата подплаши всички Мехадия. Мързеливите и прездравии кокони, които до тоя час още се излежаваха на меките си постилки в номерата и си въображаваха на свобода пикантната си хубост в тоя или оня костюм, веднага скочиха от одровете и всяка от тях се завтече към прозореца, повдигна завесите, увисна в най-небрежното си утринно дезабиле-деколте в разтворения прозорец и впи жедните си

погледи в колата. В една минута десетки прозорци бяха разтворени и още толкова любопитни женски личности се показаха в тях.

Тихий в него време Херкулес-Бад като че се съживи. Не се чуваше друго, освен питания съсед на съседа: Що е? Кой? Що става? Но както тяхното, така и недоумението на други много любопитни не трая много време, защото наскоро колата се спряха пред управлението на местните бани и всички можаха да видят сами и да се убедят в съществената причина на тоя шум.

В колата седеше една госпожа с капелина на главата си и с ръкавици на ръцете си, при това в най-разлутено състояние, защото с едната си ръка тя забраняше две гуреливи дечица, шест до осем годишни, а с другата махаше на халос над главата на компаньона си, вероятно нейния мъж и баща на децата. От своя страна тоя любезен компаньон женоподобно се отбраняваше, като си закриваше лицето с двете ръце от чевръстите и мълниеподобни женини си нападения, тъй щото и самият колар, в избежание на едно нечаяно и неумишлено посещение на чуждите плесници по тила му и като не му се щеше гърбът му или главата му да изпита едно неприятно съприкосновение с тях, отклоняваше се на дясно, на ляво, седейки на козлите.

При вида на едно подобно жалостно приклучение почти всичките чайни и нечаяни гледачи стекоха се на площада да гледат. Дамите от прозорците мятаха върху публиката торжествените си погледи, някои и други полусънни стопани, привлечени също от любопитството, явиха се у същите прозорци и с негодувание гледаха на трагикомическата картина; сегиз-тогиз тий изричаха по една такава красна думица, от която и последният грубиян би се засрамил и отвърнал.

– Де, де, мъжо, що ти стана? – чуваше се от единия прозорец.

– Полудя ли ти? – викаше друг глас от други прозорец.

– Посвени се, мъжо, засрами се! Говори ли се тъй просташки? – извика един дрезгав женски глас на отсрещния горний кат.

– Тъй му трябва, ваджията, като е мужик! – изговори една кокона у съседния прозорец, но тъй силно, щото гласа ѝ да се чуе добре на площада.

– Жено! – чу се силен, решителен и строг глас. – Млъкни, жено!

– Е, не ща, не ща да мълча, защо да мълча? Ще говоря, на, напук! – отговори не по-малко решителен и опъчен женски гласец.

След това последва една силна мъжка псувня и поченатият по тоя начин неприятен разговор веднага се прекъсна.

В часа, когато честолюбие то на много кокони почеваше да се

раздразня и общото негодувание растеше, когато подобни мили разговори привлякоха незаслуженото внимание на публиката и мнозина се обърнаха към прозорците, а последните, по някое съображение ли на живущите зад тях или в избегание на някой уроки върху коконите от страната на дързостните любопитствующи, поченаха един след друг да се затварят. Сцената в колата следваше обаче еднакво, ако не и с по-голяма сила.

Мнозина господа се бяха натрупали около колата и с голямо любопитство приемаха примерно поучителния урок от майсторите на сцената. Други господа по-отдалечени от пъпрището, които същото любопитство привличаше, тичаха като пощръклели, за да не окъснеят и да видят с очите си това, което ставаше, и ту разпитваха подробностите на началото, ту се смееха, ту подсвирваха на всеки начин.

Между тем от час на час делото в колата взимаше по-сериозен характер. Кочияшинът беше скочил от козлите; той си отърсваше яката с прилично учудване, придружено с разни мимически телодвижения, които даваха на публиката да разбере с какви хора имал да прави, че като настоящите си пасажери той никога не бил видял в живота си.

В колата пък коконата и разгневеният ѝ съпруг бяха се вцепкали за прикосновените си цалуфи и се държаха яката, като вдървени, неподвижно, един другиму в черните коси. Коленете им се опираха о утробите на децата им. От силното притискане на родителите си очите на нещастните бяха изпъкнали, тий дишаха прекъснато и тъй жалостно пищаха, тъй отчаяно, щото привождаха в умиление и най-флегматичните сърца.

Неколцина души бяха се завтекли да измъкнат тия нещастни творения изпод грамадната тегота на примерните им родители, но други ги удържаха и им шепнеха да не се месят в чуждите разприавии, като се основаваха на туй, че мястото е снабдено с доста будна и строга полиция, която си има грижата за всекиго и за всичко.

Не знам колко би се протакало това живописно положение на спорбствующите и на нещастните творения, ако не бяха се явили наскоро между сърдоболните хора и няколко катана от местната полиция, които щом видяха работата, веднага се спуснаха, взеха деятелно участие, разтърваха спорбствующите родители, нахокаха ги и ги накараха да си отслабят космите; след това тий издърпаха дечицата изпод коленете на родителите им, снеха ги на земята и почнаха да ги замиряват.

Струваше се, работата се бе свършила с толкова, защото добрите стопани като че се смириха на минута и само с очите си мятаха

мълниеподобни огнени стрели.

След децата слязоха и родителите им. Майката си оправи капелината и измачканите дрехи, бащата – косата и капата, която метна на едно ухо в знак на юнашество.

Разумява се това последното обстоятелство не се понрави, па и никак не можеше да се понрави на гордата жена, понеже тя гордо и грозно изгледа мъжа си, готова да се вцепи изново в честния перчем на пожизнения си другар.

От своя страна и мъжът не стърпя една подобна обида и като че нова покана за двубой, отговори ѝ с един равносилен презрителен поглед.

Настана тържествена минута. Мъжът и жена му се изгледаха мълчаливо, настръхнато, гордо, презрително ококорено, също като петлите, когато се готвят да се сбъхтят. Мъжът си позволи пръв да се усмихне презрително, това беше извън пъти много за жена му, търпението ѝ се пръсна.

Подобно на древните гладиатори тя се поизправи, изпъчи се, пристъпи малко напред и хвърли един орлин и гордо торжествен поглед върху мъжа си. Сцената беше готова да се поднови, гледачите удвоиха вниманието си. Но тъкмо в онова време, когато всяк се съмняваше още за възможността за едно вторично счепкване, мигновено, като блескавица произлезе такова чудо, което цяла Мехадия не бе видяла от покон века: всичката публика охна в един глас.

По божии или по дяволски промисъл мъжът трябваше да претърпи още едно страшно унижение и да понесе пълната победа на жена си, защото май дългият му и надолу закривен нос веднага се намери в котешките нехти на храбрата му стопанка. Хитрата и изкусна стратегия надви над силата: мъжът беше напълно пленен за носа от жена си, която го поведе по широкия плац на Херкулес-Бад, придружавана от ревливите си дечица. Но тоя път последните пищаха извънредно, неестествено, до Бога и причиниха спазми на много нервозни кокони.

III

Който е посещавал Херкулес-Бад, навярно ще е видвал прекрасния фонтан среди площада. Из среди коритото на източника издига се прекрасно издяланий каменний пиедестал (подножие), на който е сложен грамадни медний силач Херкулес – прав, полугол, полупокрит с кожата на убития от него див звяр, с една громадна тояга в ръце, черен-пречерен, приличен на днешните стари мангови потомци – кацавелите.

Не знам по кое съображение и вътрешно подбуждение отважната героиня повлече пленника си именно направо към тоя източник и почна да го обикаля, водейки мъжа си за носа. При всяко изравняване с предницата на истукана тя караше пленника си да се покланя на Херкулеса, като приговаряше по влашки: „se ne inchimam“, което преведено на български ще рече „да се поклоним“; а мъжът, превзет от нестърпимите болки в носа, волно-неволю, покланяше се по мановението на безжалостната си победителка.

Това беше едно оригинално шествие в чест на тоя баснословен полубог. Зяпающата публика, гладна за всякакви сцени, гръмна от смях: тъй изкусните комици често възбуждат неударим смях между присъстващите в театъра, като схванат истинския смисъл на пиесата и представят върно неподражаемо смешното в ролята си.

Смехът на публиката подкустряше гордостта на неумолимата кокона. Някой от зрителите плесна ръце и извика браво. И ето че и други стотина души заплескаха продължително и завикаха: en avant! vorwärts! innaint! напред! иллери еморос! avanti! Но дамата нямаше нужда от много подобни насърчавания. Тя сама беше дотолкова храбра, щото почти не обърна внимание на тия заявления от страната на публиката, и с присърце влачеше мъжа си за носа.

Тая сцена се извърши тъй бързо, щото догдето се завърнат удалившите се катани за усмирението на новата буна между мъжа и жена му, последната беше два пъти заобиколила източника.

Кръв течеше от носа на клетия мъж, а злобата на съпругата му все растеше и растеше. Какво усещаше нещастният човек в това време, не знам. Той беше непреклонен до едно време, но болката го смири найсетне, той презря унижението си пред многочислената тълпа и се обади пръв.

– Стига, жено, стига! – изгугняви той. – Станахме за смях на

хората!

– Да те науча аз тебе – отговори сърдечната му половина, – за да помниш кога си ме водил по моя воля в Мехадия. Ако ти понася, не ме слушай и не ме води други път!

– Проклетата да си, ако не ми отслабиш носа; виж разкървави ме, проклето, моля ти се, пусни ме!

Но наместо отговор разярената тигрица изръмжа: „Se ne inchimam!“

– Ох, проклето, ще ми откъснеш носа, пусни ме ти казвам!

– Обещай ми – извика жена му, – че догдето бъдем в Мехадия, ще ми изпълняваш заповедите безпрекословно, ще ми служиш на прищевките немедлено и точно.

– Ща, на дявола, ща, тука пусни ме!

– Ну, гледай, мъжо!

На последния миг, когато омилолюбивената по тоя начин жена се готвеше да освободи от нехтите си мъжевия нос, силната десница на полицейския катан сложи се на рамото ѝ. Тя пусна носа на мъжа си, уривна се като пантера, изплъзна се изпод ръката му и извика грозно с начумерено лице:

– Господине!...

– Мадам, имам длъжност да ви наумя да не правите безпорядъци и шум, защото, видите ли, тук не сте сами, тук има и други господа, които се нуждаят от свършена тишина и спокойствие, а вий с вашите глъчки и безобразия им ги отнемате.

– Махни се – отговори разлютената тигрица, – никой не докача и не безпокои твоите господа, нека си гледат кефа. Аз имам разправия с мъжа си, със собствения си мъж, разумя ли ти? Той ми е мъж, аз негова жена, имам право да си го накажа за непослушание.

– Ваша воля госпожо, но аз ви казвам, изпълнявам си дълга на службата и обязаностите към началството си – отговори кротко и прилично катанът.

– На дяволите, господине, с твоята служба! Тук съм на свобода, на свободна територия, правя каквото си ща, чуваш ли? Ще си го побия, никой няма право да ми държи сметка за постъпките, които никого другиго не докачат.

– Това е то, че не сте във Влашко, в своята земя, мадам. Тук наистина всяк е свободен, но пък е подчинен на обществения ред и трябва да слуша и пази пълно приличие, иначе...

При тия думи госпожата изгледа катана високомерно, презрително, от горе до долу и от долу до горе, като че пресмяташе от где да го

залови, ако би потрѣбвало да го нападне и накаже за дързостта му.

– Е – проговори тя през стиснати зъби, – иначе, какво иначе?

– Иначе, госпожо, трябва да се подчините на закона и на местния порядък!

Мъжът, който до това време стоеше в прилично разстояние от лудата си жена и бършеше с кърпата разкървания си нос, приближи се незаметно при катана и му шепна да се не закача с жена му: „Не я ли видиш, дорече той, каква е раздразнителна и опъчна? Моля те, остави я, болна е.“

– То не ми влиза в работата – спокойно и уместно отговори катанът. – Тука има такова място, гдето се успокояват каквито и да са разстроени нерви: една баня в полицейската стая е доста, за да се опомни коконата ви.

– Е, още има ли? – попита жлъчно гордата дама. – Да знам, че ще си изгубя кока и собствената коса от главата си, че ще си изтроша нехтите, пак няма да се оставя на едного като тебе поплювка да тури ръка отгоре ми, никога, никога, чу ли!

– Мадам!...

– Никога, чуваш ли! Махни се от очите ми!

Госпожата си промени лицето, тъй да река, настръхна. Упорството на катана беше излишно повече. И действително той видя, че няма работа с що-годе обикновена, смислена жена и по необходимост отвърна се от нея, погали децата, усмири ги и се пооттегли настрана. След катана и хората поченаха да се разпръскат насам-нататък.

Комедията като че се свърши с толкова.

IV

През всичкото това време кочияшинът стоеше при конете си, смееше се и с нетърпение очакваше възвръщането на господарите, за да стовари пъртушините им и да се махне от площада, защото го бе страх да не го глобят за престояването на колата му повече от определеното време. Когато коконата се приближи до колата, той се обърна към нея:

– Коконо, да стоварим вещите, где ще повелите? Моля ви по-скоро, защото бързам да се върна в Оршова, гдето ме чакат нови пътници.

– В Черна река, разумя ли? – отговори ядосаната кокона.

– Разумях, госпожо, разумях, но ваша милост напразно се сърдите на мене, аз какво ви съм крив?

– Мъжо – обърна се госпожата към почитаемия си, едва що поучен другар, – мъжо, какво е за правяние сега, мисли!

– Първо да търсим стая, сетне...

– Искам на първия ред да бъде, непременно на първия ред, или съвсем да я не бъде!

– Ваша воля, както ти е приятно, стига, жено, да се намери по желанието ти.

– Да те видя сега, без стая на първия ред да не ми се връщаш, чу ли!

– Ваша воля – повтори съпругът, – но, жено...

– Още тука ли си, що ми нонкаш? Поглеж, децата се пекат на слънцето, а кочияшинът вика!

Мъжът като че искаше още нещо да попита жена си, но като ѝ видя начумереното лице, прикри с кърпата ранения си нос и тихо се оттегли къде управлението на баните.

В очакване на завръщането му коконата метна дечицата си на колата и сама се качи при тях, за да не загори от жежкото слънце, както и да си поотпочине от току-що извършените велики подвизи.

V

Мина се бит час, откакто мъжът се отправи да търси заповяданата стая за семейството си. Като за зла чест беше поченало да наросява по малко дъждец, часът приближаваше пладне. Пръснатите вредом мехадийски пациенти (болни) лека-полека се завръщаха от утрешната си разходка, събираха се под покривите на кафенетата и локантите, разговаряха се в ожидание обеда, смееха се и се препираха живостно.

През всичкото това време госпожата продължаваше да кисне в колата при децата си. От нетърпение тя си хапеше устните, гневът я дразнеше и я караше да изпуска сегиз-тогиз по един такъв лаконически епитет върху мъжа си, щото и дяволите надали би измислили по-остър и по-неделикатен; но тъй плодовити на измислици биват жените, когато обстоятелствата и гневът им изискват дейтелността на техният ум, на тяхната хитрост. И на какво не биват те способни тогива, и какво не им минува през ума!

Дамата не правеше друго, освен често попогледваше из прозорците на колата, ръмжеше като вързан пес върху проходящите, стискаше си пестниците, скърцаше със зъби, заканваше се на мъжа си и вече измислюваше какъв кюляв да му скрои, когато се завърне, особито ако дойде без да е сполучил да намери прилична стая на първия ред. „Ах, ще си го изпати клетият син! Сега ще ме види коя съм и чия дъщеря!“ – бърбеше си тя.

Но бедний мъж като че по едно тайно предчувствие на готвещата се над главата му кара и по причина, едно, че беше изтършувал всичките места в гостилниците и не бе намерил стая не само на първия ред, но и на втория, и на третия кат, дори и в подстрешнето, и в подземниците на хотелите, и в частните къщи – толкова беше пълно навсякъде и заето, друго, защото беше укъснял доста и в надежда, че и жена му от нетърпение ще да се е отправила сама да търси стая, предпочете да чака поудобно време, за да се яви пред очите ѝ. Затова той спокойно седеше в едно кафене, пиеше черно кафе и се разговаряше с един господин, комуто се мъчеше да обясни криво-ляво по немски главната причина за съвременната война между Франция и Германия.

Кой знае къде би го завлякъл разговорът, ако би келнерите от ресторантите да не дойдеха да известят на гладната публика, че обедът бе готов, часът – дванадесет, и ако не се явеше неочаквано и не го

прекъсаше фуриозната му жена.

Подобно на една карающа фурия изненадейно предстана тя пред разговарящите и със спряно от злоба дихание грозно изгледа любезния си съпруг, който като че изстина на мястото си и идиотски гледаше на жена си. Той само тогава се обурави, когато събеседникът му – немецът – го попита дважд и трижд: Aber was ist mit ihnen? (Какво ти стана?)

– Нихтс! – избърбори той най-сетне едва внятно. – Господине, жена ми...

– Е, мъжо – измъмра жената, – седиш и си приказваш с хората, като че това ти беше останала работата...

Отговор не последва, конците се бяха объркали съвсем.

– Имам честта, мадам! – поклоняющец се изговори немецът, но дамата нито го удостои с погледа си, тя втрещено гледаше на мъжа си.

– Мъжо, тебе питам, камо ти стаята? Ще ли чакаш още и да се мокра на дъжда, казвай!

– Хм, хм! – измънка мъжът. – Търсих, жено, навсякъде търсих – няма, не съм виновен, търси и ти и се увери.

Госпожата, без да притури нищо повече, за чудо, обърна си гърба и изхвъркна.

Мъжът отдъхна свободно към събеседника си:

– Шлехт – проговори той, – зер шлехт фрау... (Коего ще рече: зла, твърде зла жена.)

– Защото е болна – отговори немецът, – нека направи няколко вани в тукашните железни води, та да видите как ще се поправи.

– Нихт кранк (не е болна) – съкрушително изпъшка господинът.

– Тогава защо я доведе?

– Тя ме доведе, не аз нея!

Немецът си повдигна раменете и издума:

– Охс! – след това той стана, поклони се вежливо и се оттегли в локантата.

– И това е истина – заговори господинът, след удалението на немца, – да не бях охс, сир. вол, не щях да си допусна да ме води за носа и за рогата една безумна жена! – господинът тежко въздъхна.

– Знаел бих аз какво да правя – прибави той, – но дечицата ми... Ах, това е то, което ме кара да търпя и да се снишавам пред безумието на жена си. И на кого да се изповядам, да се оплача? Срам ме е вече от хората. И кой ли ще ме чуе? Защо се мъчих аз да печеля, кой ще ме оправдае? Защо живях, като нямам никаква услада в живота си, когато нито една минута не ми е простено да си разпусна душата, да си отдъхна

свободно, да се порадвам от все сърце на състоянието си, да подишам чиста и непорочна семейна радост, да вкуся сладкия плод на мирния добродетелен живот! Право, гризе ме завистта, като гледам на другите, дори на най-простите хора, как си живеят със стопанките си. А защо не съм бил и аз честит като тях? Ох, дотегна ми вече!... Не, аз ще сваля от гърба си това несносно седло, та каквото ще да става; и тъй нищо добро не ми се сочи в бъдещето, та по-добре веднъж за винаги!...

Неизразима печал се изобрази в лицето на той клетник-мъченик, черна меланхолия превзе ума и чувствата му, тогава когато жена му под ръка с един непознат господин яви се отпреде му и прекъсна монолога на тъжните му мисли.

– Е, мъжо, аз свърших работата – продума тя, – намерих сгодна стая, благодарение на любезността на негова милост, господи Н. Н., препоръчвам ти го.

– Добре, жено – отговори мъжът ѝ, като си изправи наведената глава.

– Имам честта да ви се представя – сладко-вежливо продума г. Н. Н.

– Нямам честта да ви зная, нито пък желая да ви зная, господине, кой сте и откъде.

– Мъжо, що е това от тебе? Човекът ни послужи, а ти... – злобно издума жена му.

– Мужик – избъбра Н. Н., като си освободи ръката.

– Молим ви, простете слугата ви за безпокойството, което ви сторих – изрече дамата почти умолително. – Мъжът ми сега е в пароксизма на болестта си и не знае що говори.

– А, негова милост е болен, а не вий, госпожо?

– Да, господине, за него дойдох в Мехадия, да го придружа, дано се изцери.

– Ну, ще се изцери, без друго ще се изцери от тукашните води, много, много полезни води.

– На дявола водите ви! – обади се насила болний господин.

– Радвам се, че ви улесних, господа! – след тия снизходителни думи услужливий господин се поклонил с една лукава подсмивка и си замина по работата.

VI

Госпожата седна при навъсеня си и умислен мъж и почна да му говори с един удивително ласкав тон.

– Аз намерих – казва – на първия ред, но май скъпа, стаята е доста обширна и с два одъра. И, мъжо, каква е хубава, светла, укичена, изписана! Нека познае Мехадия коя съм! Ох, сутре като се наконтя... Мъжо, оти си толкова угрижен? Я остави настрана мисленето и хайде да се пренесем, че стана обед, па и децата огладняха; аз вече дадох мило за драго.

Но мъжът мълчеше.

– Какво правим, господа – обади се кочияшинът отзад им, – намерихте ли квартира? Аз вече не мога да чекам и, право да ви кажа, ще ви стоварям нещата на площада чрез полицията, сетне и децата ви плачат в колата.

Само при думата децата мъжът като че се пообурави от летаргията, в която беше впаднал, повдигна си главата и попита защо плачат децата.

– За вас, господине, и за госпожата ви. Моля ви, да стоварим.

– Ще стоварим, нещастний, ще стоварим – извика разлютенa госпожата. – Потрай само две-три минути, не бъди такъв припрян!

Кочияшинът като че се засрами и се удали.

– Е, мъжо, какво ще речеш – подкачи пак госпожата, – стаята десет фиорина за денонощието...

– Десет фиорина за денонощието, жено, кой ги печели по толкова на ден?

– Но тук сме дошли да трошим и...

– Знам – прекъсна я мъжът, – не споря, жено, и, ако щеш, без всяка нужда и полза.

– Но аз имам нужда от чистий въздух и от местните води... аз съм болна, казват, железните води...

– Знам и него, жено, но не от местните води, но от вани, пълни с моята собствена пот, гореща пот, многогодишна пот.

– Мъжо, ти днес съвсем се измени. От самата утрина си ме заял, правиш ми все напук, почнах де не те познавам вече!

– А кога си ме познавала, та да ме познаеш и сега?

– Мъжо, полудя ли ти днес?

– За тебе аз никога не съм бил разумен.

- Мъжо, много ми досаждаш днес, много ме лютиш!
- Днес, едва днес, на конец! А че ме лютиш и оскорбляваш всеки ден, това не се чете!
- Мъжо, млъкни, върви при децата, ти казвам!...
- Те са твои изродия, ти ги роди!
- Мъжо, помни си обещанията, ще ти искам сметка.
- Не съм длъжен да ти давам сметки! Помни, че аз съм ти мъж.
- Подлец!
- Мръсна неверница!

Като светкавица се спуснаха мъжът и жената един върху други и преди да охнат пет-шестиях любопитни свидетели на тоя разговор, мъжът остана с одраскана страна, а жена му с одрани уши. Катастрофата стана тъй мигновено, щото никой не можа да види как произлезе тя, па и самите бойци, ако би ги попитал някой как се случи, та се обезобрази-ха тъй внезапно, не вярвам да можеха да разкажат делото последователно, правдиво и точно.

Представете си жената с кървави ръце, бледна, вдървена от гняв, а мъжът с опънати ръце и стиснати пестници, торжествено гладиаторски, насочени към жертвата на героическата си победа.

– Наконец, безумно, наконец, жено, търпението ми се пръсна, време е за пръв и последен път да си измия вечния срам. Дръж!

И мъжът запрати с една необикновена сила двете обеци, откъснати от собствените уши на жена си.

– Дръж си, жено, украшенията, да ги не загубиш, те ще ти потриват да се кичиш в Мехадия!

И наистина тия украшения се удариха о земята и се запиляха у нозете на коконата. Всички наоколо скочиха от местата си. Дамите си захриха лицата да не гледат, а мъжете се отвърнаха от ужасното зрелище с презрение.

– Варвари, варвари! – извика някой от тях.

Поток от аленочервена кръв течеше от двете уши на нещастната жена. Като съгледа на земята любимите си обеци и се почувства тъй обезобразена, лицето ѝ пребледня, побеля от ярост. Тя подивя.

– Ах, тиране! – изкрещя тя и се хвърли върх мъжа си като карающа фурия. Но благоразумний мъж за благовременно си бе взел дърмите и стана невидим от сцената. Наместо него ослепената от яростта си жена улови с двете си ръце ушите на един хрисим офицерин, на когото любопитството без малко щеше да му коства неимоверно скъпо, ако не се случеше наблизко един от предишните катани, който се завтече на

помощ, стовари на гърба на нещастната един войнишки удар и по тоя начин накара я да му отслаби ушите. От тоя удар гърбът на госпожата дойде в силно сътресение, тя беше унищожена изведнъж и от страх едва свари да си прибере обеците и да побегне.

– Ах, проклето! – извика офицеринът.

– Ох, смаза ме тоя катан – изпъшка дамата почти в същото време и търти на бяг.

Повдигна се силен смях. Из локантата наизскочиха много любопитни.

Мехадия изново гръмна.

Цял ден след това, до самия вечер между публиката не се приказваха друго, освен за недавно пришлите господин и госпожа.

Тук едни разказваха подробности на дневните приключения, разумява се, с разни преправки, притурки и стилистически украшения, там обсъждаха философически причините на слученото, по-нататък разсъждаваха за социални въпроси, вследствие от дневните впечатления и т.н. Мнозина поддържаха идеята, че за всичкото зло през деня е послужила лошата отхрана на обществото, в което са живели и образовали тия творения; други налягаха на темперамента на хората и на всяка единица особно. В някои кръгове въпросът се решаваше много по-кратко и определено – с думите „обществен разряд“. В други пък утвърждаваха, че всичките сцени през деня не свидетелстваха за друго, освен за стремлението на женския пол да се еманципира от тиранията на мъжете.

При това някои събеседници поддържаха авторитета на жената наравно с авторитета на мъжа; други пък изказваха противното, основавайки се на св. Писание и на неговите думи: „жената да се повинува на мъжа си“.

Как да е, обаче него ден препирните се свършиха с общото признаване безхарактерността на хората вследствие на обществената деморализация. Като довършване пък на общественото мнение, сир. като качул на всичко, всяк се изрази с думите: безобразие, варварщина. Тия последни думи още по-накъсо характеризоваха влашките нрави по оно време.

Самите влашки семейства, а те бяха най-многочислени в Мехадия, осъдиха поведението на мъжа и на жена му и съжالياха, че дневний скандал се бе случил именно във времето на тяхното пребивание в Мехадия. Едни от тях благоразумно осъждаха мъжа като слабохарактерен човек, който още от началото не знаел да стегне юздите на жена си; други още по-благоразумни от тях набедяваха жената, като я наричаха

изродие полуумно, развалено, отвратително, следователно обществена язва, болест, неизлечима дору в течение на едно и на две човешки поколения. Най-многого честни бащи и майки чудеха се какви хора ще станат децата на тия безумни родители-маскари.

Имаше обаче мъже и жени, които не утърпяха да се не схаят по тоя повод, сир. по повод на дневните тълкувания, дори и в присъствието на хората, на слугите си; а какво е произлязло през деня и вечерта в квартирите им, това остава покрито мраком неизвестности. Известно е само, че на другия ден, според разгласеното шушукане на господарските слуги, из Мехадия се приказваше, че еди-кой си господин, домну, кокону, турил жена си в респект, че други изял една не твърде милостива плесница от коконата си, трети зле се скарал с жена си, четвъртий изхарчил само в предидущия ден, сир. от времето на скандала до вечерта, двеста и нам колко си австрийски жълтици за украшения на жена си, само и само да ѝ смекчи опачността и да ѝ смири камилския инатец; петий оставил семейството си без вечеря и малко ли други подобни приказки се носеха на втория и на третия ден из Херкулес-Бад.

Най-лекомислений от всичките тия разкази бе оня, в който се предаваше с указание дори на личностите, че еди-кой си господин, като се скарал до смърт с опъчаната си жена, позволил си да я изгони из стаята, а сам смирено се затворил в нея с някоя си хубавица, а добродетелката му жена, споразумяна по-отрано с някого си тънък развратник – богатш от съседния номер, без да се свени от слугите на хотела, отишла при него в стаята му, тъй както я изгонил мъж ѝ, полуоблечена, и намерила това, което търсила, сир. приют, покровителство и отмъщение на мъжа си. Разумява се, тоя скандал развълнува всичкия Херкулес-Бад. Благовъзпитаните влашки семейства се червяха на всяка стъпка; това ги стори да бягат из Мехадия; тъй и стана: скоро след това половината от власите не се чуха, не се видяха; повечето от тях избягаха ноще, за да не ги види никой. Толкова голям беше скандалът и тъй силно подейства той на влашкото общество в Мехадия.

VII

Мъжът липса и не се завърна вече.

Госпожата, след като я надари катанът с коравия си юмрук, веднага се намери при колата. Там кочияшинът я очакваше от минута на минута. Първата ѝ работа бе да види децата си; последните спяха, кое как завърнало. Тя ги разбуди, сне ги, улови ги за ръцете и управи кочияшина към мястото, гдето трябваше да се стоварят вещите, а още след малко тя изчезна във вътрешността на зданието – Францен-Хоф.

Кочияшинът и колата му се магнаха от площада. След три четвърти час, когато локантите бяха почти опустели, човек можеше да види у общата гостилница, в тъй наречения „Дворски салон“, между тук-там останалите и окъснели посетители и една дама, изписана, размазана, нацапана, прекитена, размирисана, седяща до един стол с двете си дечица, тъй също напудрени и претруфени до безобразие, обядвающа с тях, но вече с изкусно превързани уши. Тя току се оглеждаше в отсрещното грамадно огледало, оправяше си бонето на главата, дрехите, кършеше се дотолкова, щото най-сетне сполучи да извика вниманието и явните насмешки на съседките си, две-три немкини и сръбкини, повидимому, които почнаха да си шепнат, да си подмигват една на друга, сочейки с очи на речената дама.

Но дамата, ако и да усещаше лукавите им погледи, преструваше се, че нищо не види, не чува и не знае. Па и да ѝ се щеше да им направи някоя забележка и да си отвърне с един ист презрителен поглед, паче чаяния, но тоя път тя се въздържа, защото умът ѝ беше съвсем другаде насочен; тя мислеше за мъжа си и преди малко нанесената ѝ от него обида. Ушите ѝ причиняваха люта болка, но от срам ли, от етикет ли, тя заглушаваше вътрешните си усещания и се преструваше, като че да не беше ѝ нищо. При всичко това, ако и да си казваше в ума, че мъж ѝ е подлец, виновен, та затуй не смее да ѝ се яви пред очите, нещо я жежеше по коравото сърце, а дебелията съвест ѝ предсказваше нещо недобро. Тя се надяваше, че слабохарактерний ѝ мъж не ще утрае дълго време, но ще се яви такъв же покорен на волята ѝ, както преди, като дома. Но часовете минуваха, а той не се явяваше да я потърси, тъй щото напokon след обед тя трябваше да се прибере с дечицата си.

Минаха се три, четири и пет часа, а мъжът ѝ го нямаше да се завърне и да си види децата.

Тъй се измина и остатъкът от деня, а злобний й мъж още не се явяваше. Цяла нощ го пречаква тя, но и през нощта, до самото разсъмнуване го нема. Това беше лош белег за страшни прокобявания.

VIII

Последната сцена през деня нема такива зли последствия за нарушаването на местното благочиние. Мнозина очакваха по-нататъшното разпореждане на местната полиция за наказанието на невежливата и безобразна мадама; мнозина казваха, че полицията трябва и ще я изгони обратно в Оршова, за да си иде, откъдето е дошла; но нищо такова не се случи. Мнозина дори заявиха на полицията своето крайно недоволствие против госпожата и поискаха удалението ѝ, като такава, която срамеше обществото с неблагоприятното си поведение; но последната решително се отказа да изпълни искането им, на основание, че всекиму е позволено да дохожда и да пребивава в Мехадия за полза на здравето си; че в Херкулес-Бад са идвали и много по-разстроени в здравето си, дори безумни, които са се връщали с белези за скорошното им съвършено поправление; че, следователно, полицията не може да употреби желани мерки, преди да се убеди в безполезността на човеколюбивия приют и всеудобните средства за изцелението на тая болна жена, страждуща от пълно разстройство на нервите си. След тоя отговор всички замлъкнаха. Колкото до офицера и катана, нито единият, нито другият не направиха никакво заявление; тий дори не се спуснаха след убегащата госпожа, но напротив, благоразумна се оттеглиха настрана и се смяха великодушно, от всичко сърце над речената мадама и за неволно разиграний комически фарс.

Него ден локантите ечаха от веселото настроение на обществения хумор. Най-много забави и разсмя обществото младият и веселият офицерин, който неподражаемо копираше господина и фуриозната му жена. Другарят му, също млад офицерин, за да се поглуми над приятеля и събрата си, поздрави го иронически с честта, която е имал, щото една такава благородна дама да му позавидова на прелестните уши и да пожелае да си ги откъсне и придобие на памет. Офицеринът, като че усъмнен, побара си ушите, а това произведе силен, продължителен смях. Смяха се дори и келнерите от локантата, гдето обядваха офицерите. Това се повтори няколко пъти през остатъка на деня и на другия ден, в присъствието на много дами и кавалери от разнородно произхождение. Но, както всичко в света, накрая и комическото надоеде, то се обърна в карикатура и скоро опротивя, защото стана достояние на господските лакеи. При всичко това то направи влахините не само да се червят

ежеминутно, но и да не си досеждат на местата, а често и да не си доядат спокойно.

Присмехулниците нямаха работа; тий навсякъде следоваха подир някои влашки дами, които чрез смеха и изкусното си преструване стараеха се да погълнат хорските насмешки; но негодуванието и срамът ги издаваше на всяка стъпка, без да се сетят, без да щат – скандал!

Най-напокон власите поченаха да говорят и да пушат други любопитни слухове. Тий измислюваха разни истории в произхождението на двата образца, свои съотечественици, желяйки с това да замажат очите на смешниците, да затулят слуха и устата на хората. С укоряването на другите тий сами искаха да се оправдаят в много греховце, за които ги и преследваха злите езици; но колко сполучиха в това, то се видя от тяхното нощно избягване след няколко дни.

Тук следвало би да се даде край на настоящата повест, защото целта, за която се пише, можеше да се постигне и с толкова. Но делото не се свърши с толкова, горчивите минути останаха за на подир, като такива, в които следва развързката и самото заключение на главната мисъл от разказа.

Освен това, при всичкото желание на повествователя да даде един по-благоприятен край на разказа си, или поне да посмекчи лошите до отвращение впечатления на мнозина читатели, между които, уверен е, ще има и много уважаеми, благовъзпитани и добродетелни дами, по необходимост чувства се длъжен да се извини пред тях за оскорблението на невинния им слух и особито за това, че и занаяд надали ще му бъде възможно да ги удовлетвори с някое измислено морално-наставително променение в постъпките и характера на действующите лица, понеже нито като съгледвач, нито като фантазер – измислювач не му е позволено да отстъпва от самата истина и действителността, о която един точен и изкусен писател трябва да се придържа като слепец о тягата си.

Сетне обстоятелствата тъй се бяха сложили сами, щото благоразумието или неблагоразумието на едната страна трябваше да роди неблагоразумие или благоразумие у другата. А що е виновен съчинителят, ако явленията в живота и частните факти свидетелстват за вероятността на изложението и ако ви приказва, следователно, без всякоо украсения простичко за всичко онова, което се е случвало, случило, а може и ще да се случи в действителността с хора, от които може да се очаква всичко, особито когато твърдят характер се надвие от безхарактерността, развратът обезобрази истинската нравственост, а лъжовната и развалена цивилизация затъмни светлите зари на истинската, строгата и солидна

цивилизация; когато, казвам, гражданинът се обърне на маймуна, а маймуната почне да се слави с именованието честен образован и примерен гражданин!... Да, тъй е. Предупреждавам читателите, края на повестта е май трагичен, може би и повечко, отколкото те очекват. Нека слушат до края и нека съдят сами какви са, що са, где са какви трябва да бъдат на века си в средата на обществото, с уважението и доверието на което трябва да се ползват за спокойствието си за нравственото си удовлетворение и за благоденствието си. Нека помнят, че за да стане някой маймуна-маскара, е най-лесна работа; най-трудното е човек да си остане за всегда човек, каквито и да са обстоятелствата и духът на времето. Четете по-нататък.

IX

Часът беше три след полунощ. Тайно безпокойство овладя госпожата. Едно тъмно предчувствие, смесено с твърде малка доза от надежда успя да се вгнезди в сърцето ѝ. Нещо отвътре все ѝ шепнеше: зло, зло, зло! Тя беше готова да прости мъжа си, само и само да си дойдеше веднъж, но той не си идеше.

Мехадия още спеше, слънцето приближаваше да изгрее, във беше ясно и прохладно като на горите сутрина след една хубава, ясна, суха нощ, след хубавото време. Госпожата вече седеше у разтворения прозорец замислена, тъжна, може би и гневна. Как е минала тя нощта, не е известно.

Болните от Херкулес-Бад се изредиха да киснат в жежката сулфорна вода и се върнаха, полежаха по два, а може и по три часа, обикновено, след банята, преоблякоха се и излязоха на кафенето, а госпожата още седеше у прозореца.

Слънцето беше изгряло отдавна, въздухът се бе стоплил, множеството разпъпало – ето и госпожата – изтърси се пред кафенето:

– Добро утро!

– Дал ти Бог добро.

Тя влезе в кафенето и почна да се преговаря с едно от келнерите, пита, разпитва за някого си домну, домну... Но лаконическият отговор на келнера накара я да изхвъркне тъй же бързо, както бързо беше влязла. Излезе, замина и се вмъкна в съседния ресторант, оттам взе посоката къде моста над Черна река и влезе в отсрещния хотел.

След един-два часа, когато мехадийските жители се пръснаха нагоре-надолу, или да се съберат на тумби, мнозина от тях приказваха дневния си „куриоз“ (любопитна случка), как нея заран известната дама надничала във вратите на всички номера в хотела им, когато тий още почивали, и с това им развалила спокойствието; как мнозина от тях наместо да отговорят на питанията ѝ простичко си я изгонвали или я пращали на дявола. Навсякъде търсила тя мъжа си, търсила го, освен в хотелите, още и в баните, по алеите, гдето се разхождаше множеството, в уединените места, дори и в гората ходила, и на върховете на планините се качвала, мъжът ѝ обаче нигде не се намерил; навсякъде го нямало, никой не го видял от предишния ден.

Дълго време шетала тя под жежкото слънце, като заобиколила по

тоя начин всичките ъглове на Мехадия.

Полуотчаяна, полуразкаяна, полубешенна повърна се тя дома си, нахрани децата си, приспа ги, легна си на одъра, уморена от много ходене, и се замисли. Но и в това положение тя не утрая много време, защото по едно време скочи, ококори се на прозореца и почна да разгледва проходящите, вероятно в ожидание да види и мъжа си между тях.

X

Мъжът липса. Вече четвъртий ден седеше и го чакаше жена му. Ушите ѝ бяха загорели, а лошите впечатления наполовина изстинали, пък той не се явяваше като никога. Тя си задаваше питанье след питанье: какво стана, къде се дяна вироглавий ѝ съпруг, и сумтеше повечето от злоба, отколкото от разкаяние, с една дума губеше се в разни предположения и догаждания. И то добре поне, викаше си она, че чамаданите с вещите и ракличките с драгоценните ми неща и с парите му са тук при мене, та мога да прекарам времето си в Мехадия без нужда. А какво щеше да бъде, ако мъжът ми измъкнеше всичко това, без да го усетя и го отнесеше със себе си? Не дай боже, умирах от гняв и от срам пред тукашните госпожи!

При тая успокоителна мисъл тя полека-лека дойде в себе си и се примири с положението си. След тридневния си самозатвор най-сетне тя презря срама си, натруфи се по обичая си с най-лъскавите си утрепки, подправи си веждите и клепките, замаза си лицето и устните с правило, спусна си кесийката в хранилището и поведе децата си из продавниците на Мехадия, обиколи най-богатите от тях, разпита за мъжа си и пръсна до ситост мъжовите си жълтички за нужни и ненужни дреболии, за които една благоразумна пестовница не би дала нито счупена пара. Продавачите ѝ се смееха, помощниците им се подиграваха и се гавреха с нея, подмитаха я, пращаха я за зелен хайвер, според българската поговорка, да търси своя господин мъж с указаните белези, в еди-какво облекло, еди-какъв ръст, с такива или онакива очи, нос, мустаки, брада и пр. и пр.

Когато се сети, че я подиграват тъй безцеремонно и явно, госпожата почена да досадова не на себе си, а на мъжа си, на когото поведението я накара да се унижава пред всякого. Тя отмахна всяко чувство за примирение с него и от нея минута вече не мислеше за друго, освен как да го докопа негде, да му ожули косите, както се жулят перата на едно пиле, да си го накаже по волята, да си го поучи за лекомислието му, но тъй, щото клетий син да я помни, догдето бъде жив.

При всичко това заканванията ѝ оставаха на дума и нищо повече, защото мъжът като че потъна и се изгуби от повърхнината на земята. Известно е, че у слабохарактерните хора гневът бива силен, но не и продължителен. По тая причина тя се отчая във възможността да си съхрани настроението, докак се върне мъж ѝ. И наистина тя много би го

очаквала и много усилия би употребила за да си захранва постоянно настоящия гняв, ако не се представеше случай да направи такова откритие, от което тя падна в силен възторг. Случаят беше следущий.

На петия ден г. Н. Н., който преди няколко дни бе толкова добър да помогне и послужи тъй великодушно на това семейство, като му отстъпи собствената си стая за умерената плата от десет фиорина за денонощието, и на тоя път, като че провидението го беше подканило и пратило за утешението на госпожата, яви й се с услугите си.

Той се бе научил от хората, а най-вероятно и сам си знаеше подробностите на историята за изчезнованието на господина, повсеместното му дирене от жена му, както и за наградата, която тя обещавахе ономува, който открие убежището му и й го посочи, може би, казват, и блазнението за сполуката на тая тлъста награда насърчи стъпките му къде известния му номер в Францен-Хоф и той похлопа на вратата.

– Антре – обади се госпожата отвътре.

Н. Н. влезе и се поклони вежливо. Госпожата скочи от фотъйола, на който седеше облегната:

– Ах, господине!

– Мадам, широко сърце, мадам! – мекогласно изговори Н. Н.

– Ах, господине, много съм нещастна! Моят мъж днес петий ден...

– Как, защо? Нима той, мадам, е бил такъв, да презре такава добродетелна съпруга като вас... О, това е ужасно, безчовечно! Не би дръзнал да повярвам...

– Ах, истина е, истина, господине, изпи ми кръвта, изяде ми живота тоя човек! Знаете ли какво ми стори той?... Десет години наред търпя неговите...

– Нещастие! – отговори добродетелният човек с едно майсторски престорено съжаление. – Но, мадам, кураж, всичко ще се поправи, мъж ви, може би, скоро ще се завърне и да се примири с вас. Аз ви предричам дори, че това ще бъде, защото го знам...

– Ах, вий го знаете, где е, вий го видяхте?...

– Да – отговори Н. Н. лаконически.

– О, за Бога, моля ви се, кажете ми! – възторжено извика госпожата.

– Мадам, аз току-що го видях...

– Где, где, где е? Казвайте по-скоро, че умирам от нетърпение!

– Мадам, първо успокойте се.

– Ах, благодетелю мой, с що да ви наградя?

– Мадам, наградата нека си бъде моя, а сега не губете време и се явете в дворския салон, мъж ви е там, на горния кат, между играющите

в карти.

– Хвърча, отивам! Ах, мосю мъжо, наконец докопах те!

– Мадам, имам чест – с почитание покланяющият излезе Н. Н.

– Довиждане, добрий господине! – извика тя след изчезващия. –

Всичка съм на ваше разположение, няма да ви забравя доброто!

След тия думи дамата сграбчи наметулката си, метна я на плещите си, тури си капелината, нахлу си ръкавиците и изхвъркна от стаята.

XI

Посетившите Мехадия навярно помнят онова великолепно здание, което се намира в дъното на една градина, и великолепната стая, праведно заслужавающа названието си Cour-Salon. И за какво не служи тоя салон за временното разнообразно и разнообразно людство от Херкулес-Бад! Понастоящем тук хората намират най-причудливо удовлетворение на капризните си пощевки.

Тук болните намират всякоминутно и разнообразно развлечение, здравите – болест, ленивите – приятен отдых на хладина, богатите – често болест, удовлетворение на апетита си и облекчение на кесийките си, а шарлатаните – и здравие, и развлечение, и попълване на празните си кесии.

Тука се развързват почетите и недовършени романци на огнените души и сърца; тук романтическите герои намират случай да се изкажат в някое ъгълче на възлюбените си дулцинеи, тук старите богати ловеласи изсипват хранилицата си за едно минутно увлечение сред продажните и разчетливи коконици. С една дума, тук е рандевуто както на стомасите, тъй също и на сърцата.

Беда на оня болник, който си оставя вечер хубавото, пухкаво и здраво легло и отива да измайва до късно скъпото си време в тоя салон; едно, че той може да си повреди здравието, още повече и да се завърне дома в още по-зло състояние, друго, може би, да му се случи, щото на другия ден да няма с що да купи подкваса на жерката си и да бъде принуден да трае гладен на сила, и подобно на схимниците-затворници да си спасява душата от набраните през живота си грехове. Нека си го кажем, неведнъж се е случвало това и неведнъж ще се случи занаяред; нека помнят това бъдещите поклонници на херкулесовските и на всякои други бани по чужбина.

Именно в една затънтена стая на това здание, окичена с няколко маси, канапета и десетина столове, а именно около една от масите седяха десетина-петнадесет мъже от разен възраст и тип. Едни от тях прилежно мятаха картите, други пунтираха, трети зад тях стоешком гледаха любово-страстно на играющите и на купищата злато и сребро, как се местяше и минаваше ту към едната, ту към другата страна, и привличаше не само любопитството на нечаяно попадналите в стаята, но и алчността им за случайно обогатяване чрез азартната игра. Ония, които си

бяха проиграли до парица наполеоновците, лирите или минцовете, гледаха неподвижно как другите се стремяха да направят истото; как една-та страна сипеше, а другата прибираше на куп достойнието на съседа си, без ни най-малко стеснение на съвестта. Напротив, как тоя или оня се караше със съседа си за един остатък от десетина крайцера, като че ли купили един другия стока и не доплатили напълно цената на купеното.

Между празногледающите имаше и такива, в очите на които се забелязваше едно късно разкаяние и отчаяние, обикновено подобните имаха ръцете си объркани в косите си; тий бяха от ония бедни светци, телата на които бяха обречени да се обърнат на мощи от късното разкаяние, от сиромашия и глад.

Наконец тука беше и наший господин – изгубений мъж на прочутата в Херкулес-Бад кокона.

Както се видеше, той беше най-умен от всичките в нея стая, защото се бе заврлял в един ъгъл и, свит като куче, спеше и хъркаше богатирски на един кожен диван, и по тоя начин, може би, избягваше от ония излишни угризения на съвестта, които овладяват човека, особито семейния човек, след безразсъдното изгубване и на ония малки средства, които трябвало би да послужат за поддържанieto на семейството му, на жена му, на децата му.

Наший богатир, казвам, спеше мъртвешки, когато се яви изненадейно неговата любезна половина, обикновено наконтена, нацапана, размирисана дори и в обущата си.

Тя плесна ръце от учудвание и отчаяние, като видя в какъв вертеп и между какви хора се намираще мъжът ѝ.

– Отидоха ми дечицата – изрева тя, – ах, нещастна аз!

– Късно е вече, госпожо – обади се насмешливо един от картофорите.

Госпожата хвърли отгоре му един мълниеподобен поглед, приближи до спящия и с едно грубо побутване събуди нещастния си мъж. Първата дума, която изхвъркна из устата ѝ, бе:

– Парите ми дай!

Но полусънний мъж мълчеше като стена и ококорено гледаше на жена си, като че се стараше да я познае.

– Парите ми дай! Парите що стори? – повтори с угроза жена му. – Що ме гледаш като пукъл?

– Проиграх ги – отговори мъжът спокойно.

– Проигра ги? Проигра ги?

– Да, жено, направих и аз един кеф, ти как си го правиш винаги,

всеки ден, всяка минута!

– Парите! – страшно изрева госпожата. – Или...

Ръцете ѝ затреперяха конвулсивно, гласът ѝ пресипна от злина.

– Парите, мъжо!

– Проиграх ги, ти казвам, не ми боли главата!

– Ш-щ! – обади се някой от игралния стол. – Мадам, заповядайте да си излезете вън, тук не смеете да викате!

– Вън, вън – повториха и другите картофори. – Тук е стая за игра, който дойде, добре дошел, играй, или седи мирно, гос...

Но ораторът не довърши речта си. Запратената с една мъжествена ръка, грабната от същия стол, четка попадна право в умерената цел – в органа на неговата словесна дарба. Бомбата удари в костената ограда, зад която се криеше дръзкий език на картофорина, строши я, направи пролом, но и сама отскочи от твърдостта на стената, падна на пола и се стъркули с шум. На стола се повалиха двата предни зъба на играча. Ужас овладя всичките в стаята.

Уплашени от погрома на ненадейното бомбардиране играющите забравиха на мига сериозното си занятие, скочиха от местата си като луди и в самото си скачание докачиха стола и го преобърнаха, поради което карти и пари стана едно: всичко се смеси и с металически звон изсипа се на пола.

При вида на толкова изсипано богатство дамата онемя. Като помисли, че то трябва да са проиграните пари на мъжа ѝ, спусна се и заграби толкова злато, колкото можа набързо, и като фурия беж из вратата.

– Мадам, що правите? – викнаха мнозина. – Вий сте луда! Келнер, келнер!

– Разбой, дръжте, разбой! – викаше други. – Келнер!

Келнерът се яви немедлено.

– Тая госпожа произведе безчиние и ограби стола, да се заведе в полицията! – извикаха картофорите.

Но дамата, преди келнерът да тури ръка на нея, завъртя се и изхвъркна след убегающия си мъж.

– Мадам, мадам! – отчаяно викаха картофорите подире ѝ. Мадамата нито се обърна, а си замина гонейки слабохарактерния си мъж.

XII

Мъжът на госпожата изново се изгуби. Мина се още една цяла неделя след това произшествие. Отчаяната госпожа тичаше като луда по местностите на Мехадия и разпитваше когото срещне не е ли видял мъжа ѝ; но никой не показва дори съмнение да го е съгледал негде.

На осмий ден през вечерта яви се един непознат селянин, влах, спира се у прага, подава на едното от децата едно писъмце, вложено в един като че отпечатван и пак запечатван плик, и веднага се скрива, без да дочека отговор. Това писъмце бе препоръчано до госпожа кокона Уца Лингушой в Мехадия, Францен-Хоф №....

Като видя писмото, госпожата го грабна от ръката на детето, прочете му надписа и го разпечати. Съдържанието му беше следующото:

Неблагодарна, безумна и развалена жено! Пиша ти първий и последний път. Животът ми омръзна, причината си ти. Искаш да умра и ще умра, макар да знам, че душата ми ще иде право в пъкля. Не ме търси напрасно, защото не ще ме намериш и не ще ме видиш до второто пришествие, когато ще предстанем да се съдим; но и тогава надали ще посмееш да се явиш пред очите на съда.

Аз бях излъган твърде горчиво в живота си и затуй искам да си дам променение на битието. Прошавам те за вечните досаждания, които съм претеглил от тебе. Целувам децата: дано тий не заприличат на тебе и бъдат по-щастливи от баща си. А впрочем Бог да ви е на помощ. Ох, тежко се умира!

3 юлия 1870

Твой мъж

Лингушой

Р. С. Парите ми са в раклата, ключът е у мене; там са и книгите от имота ми, сир. документите. Прави каквото щеш и бъди щастлива, като не си знаела как да ме очистиш и да ми порадваш живота.

П. П. П. В стаята на картофорите аз ни една пара не съм проигравал; затова върни парите на хората, за да не ми кълнат паметта напрасно.

Същий

– А, ти си ми бил жив и ме грозиш със самоубийство, мерзавец! –
извика дамата и се търколи на пола. Децата ѝ писнаха от страх.

XIII

Когато госпожата дойде в себе си, наоколо ѝ стояха трима доктори и услужливият Н. Н., който сновеше из стаята и ту помагаше на докторите за свестяването на госпожата, ту утешаваше ридаещите деца.

Добродетелният джентелмен и на тоя път принесе немаловажните си услуги на нещастното семейство. Нарочито ли или случайно попадна той в стаята в най-критическата минута, това остана тайна между него и госпожата. Благодарение на тъпостта на жената, на нейното лекомислие и недосетливост той си игра ролята превъзходно и се благодари с окончателното ѝ ожулване в края на преседяването ѝ в Мехадия.

В Херкулес-Бад тоя човек се издаваше за благороден. Келнерите от ресторантите го наричаха хер барон, екселенц. Той говореше по немски като ист немец, маджарски като маджарин, говореше порядочно по француски и разбираше добре влашкия език, но се криеше; физиономията му обаче много приличаше на маджарски еврей. Денем из Мехадия той се срещаше рядко, повечето го виждаха надвечер и ноще в салона между картофорите. С една дума, по всичка вероятност той беше един от запалените картофори, а като такъв той знаеше добре какво става в кръга, в който се навърташе. Той откри мъжа на госпожата и доведе последната в игралната стая; той със собствените си очи видя скандала, който тя направи преди няколко дни в Cour-Salon, и изчезването на мъжа ѝ. Вероятно той същият насочи и поменатия селянин с писмото на мъжа до жена му; може би той и предварително знаеше съдържанието му, защото, както биде споменато, писмото се видеше да е било разпечатвано и пак запечатвано.

Когато тоя господин влезе при госпожата и я видя примряла, първата му работа бе да прибере писмото от пола и да го спусти в джеба си, разумява се, не без предосторожно озъртане – не го ли видяха децата. Подир това той излезе бързо и приведе речените доктори, които бяха в два разкрача от стаята на госпожата в същия хотел, тъй помощ бе дадена овреме.

Благодарността на госпожата бе неизразима, тя го нарече дори спасител неин и на децата ѝ. На другия ден, като се разплащаше с докторите, тя му връчи един скъп медальон за часовник от стойност не по-малка от петнадесет наполеондора. Н. Н. остана твърде задоволен. В знак благодарности и усердия той измъкна писмото от джеба си и ѝ го подаде

вежливо.

– Госпожо – притури той, – вчера аз прибрах това писмо от пола. Разумява се, скрих го у себе си, понеже се съмнявах да не би да съдържа някоя ваша фамилна тайна, за да не попадне в ръцете на вчерашните доктори, които, както знаете, са от народността ви и можах да го прочетат.

– Много благодарна, господине, много съм ви признателна и за това добро.

– Мадам...

– Няма да ви забравя.

– Мадам – повтори хитрий и лукавий джентелмен, – в Мехадия, извинете за дързостта...

– Говорете смело и откровено, аз ще ви слушам, макар и нещо противно да ми кажете.

– Благодаря ви за доверието – отговори Н. Н. – Аз, мадам, чух да се говори в Мехадия, че вий в последното си появяване в Cour-Salon накарали сте картофорите в игралната стая да се засрамят от безчестното си ремесло и да ви повърнат парите, които били ограбили от мъжа ви. Извинете всемилостиво, но ще ви кажа, че постъпъкът ви е напълно оправдан от всичкото мехадийско общество, всяк ви заблажава на ума, на решимостта и на храбростта. Днес за днес картофорите изчезнаха от Мехадия. Тоя скандал ги унизи в очите на всички и ги направи да избягат невидимо на втория же ден, освен единия от тях, който ще си цери бърната, на делом поразена от вас.

– Да, аз накарах оня мръсник – изрече госпожата гордо, – но...

– Но, мадам?

– Но от това писмо става явно, между нас да си остане думата, че мъж ми...

– Проиграл повече или по-малко, мадам?

– Не, господине – доверително притури госпожата, – но, как да ви кажа, станала грешка и за тая грешка пак мъж ми е виновен.

– Защо, госпожо, като мъж ви е бил ограбен, а вий сте повърнали онова, което принадлежеше по право вам и на децата ви?

– Ах, мъж ми направи глупостта, негодуванието ми наказва злодеите, но аз смятам за неправилно повръщането на парите. Както и да е, мъж ми е бил решителен човек и проиграл по волята си, затова...

– Вий се двоумите в постъпка си? Конечно, вашето благородно сърце...

– Не можете ли ми услужа, господине, да предадете тия пари

томува, връх когото аз най-много си излях негодуванието?

– Със свършена готовност – отговори лукавий жид.

Госпожата извади една кесийка, измъкна от нея и прочете на дланта си 17 наполеона, предаде му ги и го замоли да ѝ донесе от приемателя разписка за приемването на парите.

Н. Н. се съгласи и я увери, че след един час той ще я снабди с исканата разписка, и се удали след обикновения си вежлив поклон.

И наистина тъкмо след един час Н. Н. се върна и донесе на госпожата една разписка от някого си фантастически Вюнш фатеркунст Холдентайфел.

XIV

Като последствие от вторичното побягване на мъжа бе късното разкайване на жена му. Само сега усети тя кой е бил мъж ѝ.

Тя ежеминутно четеше и препрочиташе писмото му, стараейки се да види и усети в него само едно просто заплашване; но колкото повече го прочиташе, толкова повече се убеждаваше в сериозността на съдържанието му. По едно време тя дори се упрекна в безтактното си поведение и си позволи да се нарече глупава. Но всичко беше напразно и късно.

Пресилена да обяви на полицията за изчезването на мъжа ѝ и неговото писмо, тя стори това не без малки усилия и вътрешна борба със собствената си гордост.

Полицеймейстерът я изслуша хладнокръвно, прочете отчаяното писмо на мъжа ѝ, навъси веждите си и каза:

– Госпожо, тая работа не ви препоръчва добре. Откак сте дошли, аз все следих за поведението ви. За малко време вий направихте чудеса в Мехадия, вината сте вий и никой не ще ви е крив, ако горкият ви мъж се отчая най-сетне и ви остави на произвола. След вашето заявление дължен съм да употребя всичките усилия за да открия прибежището на мъжа ви. Но извинете, ако неблагоприятието, вследствие на отчайването му от вас го е довело до някое крайно решение да наложи ръка на себе си, тогава никакви издирвания и претърсвания не ще помогнат и ако трябва да се нарече някой виновен за самоубийството му, то без съмнение ще бъдете вий, милостива госпожо. Идете си сега и дойдете, когато ви повикам.

Това беше един късичък урок от страната на полицеймейстера. Госпожата излезе като попарена с вряла вода. И наистина полицията знаеше всичко, но малко я интересуваеше тая кокона; тя си вършеше дълга, още преди два-три дена взе мерки за предварянето на мъжа от всеки опит за самоубийство. Тя знаеше още навярно, че мъжът се намираше в подведомственото ѝ окръжие, формално же тя разгласи вредом с означение на белезите за откриването на забягналия господин Лингушой.

Преследванията и издирванията траеха цели три недели, но те бяха безплодни. Какво стана господинът, от него час никой не можа да каже нищо положително. Слухове се пръскаха, че бил найден удавен край устието на река Черна и завален безобразно с един голям камък, свлечен

от планината чрез стремителното течение на тая река. Стече се много народ да го гледа, но никой не можа да познае господина в удадения. По едно време мълвата беше разгласила между публиката, че някой си пътник случайно видял господина, като заминавал за навътре в Баната. Но чрез телеграфа стана явно, че то бе чиста лъжа и едно просто заприличване с одного другото господина, който не бил даже и влах, а бил някой си банатски сърбин. Местната полиция взе такива мерки, преди които речений господин не би могъл да се удали на никъде безнаказано. Освен това, и да можеше да избяга от нейната бдителност, полицията можаше да го улови на първата, на втората или най-далеч на третата станция или нощна почивка, защото в Австрия и другаде навсякъде по ханищата и гостилниците лежат особни книги, в които се записват всички случайни преходящи, денят, часът, народността, името, презимето, занятието, номерът на пашапорта му и отличителните му белези, и да го доведе силом на мястото, отгдето биде потърсен.

Освен него и пашапортът му се намираще в мехадийската полиция, ще рече, без никакъв вид той не можаше да се отстрани по-надалеч от окръжните села в горите. Ето по коя причина полицията го диреше наблизо, а не твърде далеч от Мехадия; тя имаше и право.

Тъй или инак, бдителността на разпилените катани остана безуспешна.

Минаха се още няколко дни и публиката престана да говори за тоя факт. На дневния ред имаше други въпроси и други истории със съвсем нов характер.

От всички предположения за начина, как се е изгубил господинът, по мнението на по-голямата част от публиката в Мехадия, най-вероятни са разказите, които в последствие станаха предание.

Първий от тях се яви наскоро след второто и последно изчезване на господина. Той състои в следующото:

Известно е, че зад левия бряг на река Черна се възвишават стръмни-те ридове на Карпатските планини. Освен зверовете и изкусните лесничари рядко кой други може да се изкачи направо до самия им връх, на който височината съдържа, както искат да кажат, приблизително до 2000 метра. До едно място тая стръмнина е покрита с разни растения и дървеса, измежду които има проведени лъкатушни пътечки; тия пътечки ту се пресичат и кръстосват, ту се сливат в една и водят в тук-там устроените павилиони и изкуствени градини, които нито се забелязват от долината. По-нагоре растителността става по-рядка, а у самия връх на стръмнините тя като че се изгубва под правите, голи, снеговити скали, с

които се завършват речените ридове.

Чудесната зеленина, романтически изглед на тия громадни скали, из пукнотините на които стърчат, увиснали над пропастта, великански недосегаеми борове, видими от дола като малки дръвчета, съставляват нещо действително грандиозно и наистина привличат не само очите на пътника, но и любопитството му. Те разпаляват дързостта на посетителите, подкустрят решителността им и ги възбуждат на героически подвизи – да оборят затрудненията и препятствията и да се изкачат до самия връх. Казват, не на одного смелостта е била причина за разни неприятности и разочарования. Обаче имало е, ако и единични решителни и енергични личности, които са сполучвали да оборят всичките препятствия, да се изкачат и да оставят по един паметник на самите върхове. Такива паметници са ту исполински късове, ту някое громадно знаме, които отдолу се виждаха като обикновени надгробни дървени кръстове или пък детски кърпи. Мнозина от тия дързовити духове на връщанието си клели са се и уверявали, че не им е било възможно да идат по-надалеч и по-нагоре, защото са гледвали такъв или инакъв блуждающ хищний звяр, който им пресеквал пътя. Други пък са казвали простичко: изпречи ни се една громадна пропаст, която нямаше никаква възможност да преминем безнаказано; или пък – стъмни се и не оставаше време за по-нататък, нито пък дързост за пренощуване в едно такова диво и безплодно място, гдето на всекий час можахме да станем жертва на гладните диви зверове.

Именно на такъв подвиг, казваха, уж се бил решил и господинът. Той бил, ужка, заръчал още от вечерта да му приготвят един дървен кръст и на другата заран, придружен от още одного подобен нему авантюрист, отправил се на върха, мъкнейки кръста на плещите си. Като не могли до вечерта да се изкачат, понеже трябвало да лъкатушат много време, да отдъшат между дърветата и да рекогносцироват местността, решили се да пренощуват до една чудовищна скала, под един многовековен стар бор. През нощта се случила грозна и силна буря; борът бил свален, а тий затиснати на място. Последовавшите след бурята поройни дъждове свлекли бора и раздавените под тях двоица души в Черна, която ги отнесла надалеч.

Другият разказ се яви наблизо след приемането на писмото.

Разказваха, че господинът се бил присъединил до едни ловци у горното течение на Черна, гдето пътят води надалеч в гората. Той вървял с тях до едно място и веднага изчезнал между буйните треви и гъстите дървета. Ловците, като съгледали отсъствието му, върнали се да го

търсят, но господинът се изгубил. Върнал ли се той доброволно, или се погубил в гората, Бог знае това. Отпосле същите ловци разказваха и утвърждаваха, че малко след изчезването на третия им другар, веднага били поразени от глухия шум на едно по друго два пъти изпразнения револвер. Като се върнали в близкото село, тий обявили на местната власт за подозрителния гръм. Повдигнала се цяла потеря да търсят неизвестния и странен господин, но потерята се върна без нищо, както и отиде. Истина ли беше всичко това, или проста измислица, никой не беше в състояние да утвърди положително.

По мнението на множеството първий от тия два разказа стои още по-близо до ума, защото има нещо общо с удавения обезобразен човек, както и със сваления от бурята огромний бор, който, може би, и до днес лежи над Черна и служи като мост над тая река.

Някои и други обстоятелства, които се разказваха отпосле, идваха да потвърдят вероятността на това мнение. Именно – когато прегледвали обстоятелно тялото на удавения човек, намерили на десния му крак, под коляното му един белег, много приличен на брадавица, но госпожата, която присъствала на аутопсията, не рачила да каже нищо положително, ако е познавала мъжа си по тоя белег; тя си припомняваше всички белези, но за тоя скри и не вспомни нищо. Само съхранените черни мустаки по спитеното лице на удавения, според описанието ѝ, много приличаха на мъжовите ѝ мустаки; това тя сама потвърди. Но тоя белег за явно тождество не бе достаточен да увери заинтересованите страни и мехадийската заедно с оршовската полиция го отхвърлиха, направиха на мястото приличната аутопсия и склучиха дневника си, в който не се доказваше друго, освен напразната смърт на селянина Раду Чорика от селото Върчаро на границата, кираджия, удавен в минутата при преминаването му на Черна с колата си от силното наидване на горний порой и от изненадейното повдигане на водата в реката.

XV

Изминаха се още три недели в безполезни търсения и постоянно безпокойство. По-голямата част от предишните мехадийски посетители бяха отстъпили мястото си на други нови, а госпожата продължаваше да се разхожда и да личи на площада и по алеите. В последното време тя беше се облекла в черни дрехи, като че жалеше изгубения си мъж. Жалеше ли го тя наистина, или искаше само тъй да лъсне в очите на хората и в тоя цвят, това беше нейно знание; никой психолог не би можал да откаже, или да утвърди едното и другото. Истината си личеше от самото нейно положение и от приноската ѝ в обществото. Тя беше свободна, никой вече не държеше сметка от нея. Като такава сега тя измислюваше разни примки и обикаляше глупавото, болно юношество от Мехадия. Обаче, не знам защо, това юношество отбягваше от нея, като от заразителна чума, поради което речената претърпя не малко яд и насмешки от младите и от старите, които я бяха изучили до кост и под нехтите ѝ. Това отвращение на всякого накара я да погълне злобата си, да задуши в себе си чувствата на неудоволствието, да прибере краищата на покрусеното си сърце, на което никой не щеше да отговори, и да се реши на една добра или зла мярка.

Тя видя, че няма да го бъде така и инак за дълго време, и от злоба почна да прави бани в Елисавет-Бад, впрочем не с просто намерение, а със задна мисъл – да се покаже уж че страда и жертвува за здравето си.

Тъй следва тя една неделя наред. След това, къде края на месец юлия, почти след като се бяха разотишли и най-пресните посетители от Херкулес-Бад, когато и климатът на местността се бе изменил от топъл и сух на хладен и сиростен, а локантите бяха опустели, затворени, тя си тръгна среди един триумф от насмешките на немските войници, болни от разни гнусави болести, и от зевзеклиците на останалите зевзеци и чапкъни, които най-сетне бяха опитали всичката ѝ морал. В тоя случай човек трябваше да види онова безсрамие, с което тя гледаше на тях и заминуваше, като че всичко това да се не отнасяше до нея, а към някого друго, и това за крайнето учудване на изпроводачите.

Обратното ѝ пътуване от Мехадия в Оршова и от там в Румъния не бе по-малко торжествено. Познаха я навсякъде по пътя и навсякъде я изгледваха съмнително, недоверчиво. В Оршова, гдето трябваше да пренощува, хотелиерите не рачеха да ѝ дадат стая и с голям труд я приеха, и

то от съжаление към малките творения – децата ѝ. С една дума, на конец тя замина от Австрия за Влашко напътствуема от насмешките и презрението на хората, оставяйки на всяка стъпка подире си не бляскави, не лестни впечатления, а доказателства, за една развалена натура, неблаговъзпитана и отвратителна жена.

XVI

Наместо заключение

Един ден в един от оршовските ресторанти троица господа обядваха у един стол. Двоицата от тях се познаваха и се разговаряха, третият ядеше и мълчеше. Единият от разговарящите се беше Н. Н. След предварителните тълкувания за разни работи събеседникът попита господинна Н. Н.:

– Чини ми се, вий бяхте в Херкулес-Бад тоя сезон?

– Да – отговори Н. Н., – прекарах един месец и повече на тамошните води.

– Вам трябва да ви е известна прочутата мадам Лингушоа, на която мъжът бега от нея?

– Да, и стана невидим – отговори Н. Н.

– Любопитен съм да се науча какъв край взе тая история.

– Най-обикновен, какъвто край взимат всичките подобни истории – Н. Н. се изсмя.

– Смееш се, приятелю?

– Та как да не се смея, като ме напушва смях, когато си вспомня нейната мутра и нейните кривления на сантиментално-аристократически начин?

– Вий трябва да я познавате отблизо, като говорите така?

– Как не, като съм имал с нея толкова взимане-даване.

– По кой повод и отгде-нагде!

– Тъй.

Третият господин, който до това време обядваше настрана, мълчеше и слушаше, обади се:

– Казват, преди да си тръгне от Мехадия, тая госпожа била обрана от някого си евреин, барон фон... забравих му презимето, който й служил за матенут. Тя спасила само оная част от парите си, които била криела в гардероба си.

При тия думи Н. Н. пожълтя, позеленя.

Приятелите се смълчаха на няколко минути.

– Как мислите вий за характера на тая случка – попита изново господинът гузния си събеседник.

Хитрий и проницателний евреин отговори изражайки с тия думи:

– Това беше една най-характеристична влашка гнусна комедия, в

която и аз по неволя взимах деятелно участие, играх завидна роля, догдето си поправих обстоятелствата с нейна помощ.

– А що кажете за характера на самите личности?

– Да ви кажа – дорече Н. Н., – то бяха типове от влашката развалена цивилизация, каквито човек може да срещне само във Влашко, във всичките почти обществени разреди, по всичките градища. Безобразието, сир. безнравствеността и безочливостта на подобните личности надминува всяко описание. И във Франция, и в Немско, и другаде наглостта се среща, но влашката наглост стига до карикатура. Аз я изучих добре, възползвах се от слабостите, извикани от наглостта на мадам Лингушоа, бях награден повече, отколкото се надявах, и съм доволен, че я проучих.

С тия думи Н. Н. се признаваше в мошеническия си дух и в крайния обир на нашата героиня.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Николай Аретов

Публикация

Васил Попович, Съчинения, Издателство „Кралица Маб“, С. 2000, ISBN 954-533-030-2

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7383>]